

SYLVIA PLATH

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ

Τρίτη Πρωί, 16 Δεκεμβρίου 1958

...Έγραφα και ξανάγραφα το Τζώνυ Πάνικ και τη Βίβλο των Ονείρων και θα αρχίσω να το αποστέλλω. Σκέφτομαι ότι είμαι ικανή να υποφέρω τις απορρίψεις: ελπίζω μόνο ότι θα λαμβάνω επιστολές με σχόλια. Θέλω να το προωθήσω. Είναι τόσο περίεργο και κατά κάποιο τρόπο ιδιόρρυθμο και έτσι σκέφτομαι ότι ίσως έχει κάποια ελπίδα. Θα το στείλω δέκα φορές πριν μετανιώσω: ως τότε θα έχω γράψει δυο ή τρεις ιστορίες ακόμα...

Σάββατο, 10 Ιανουαρίου 1959

...Απόρριψη του Τζώνυ Πάνικ, χωρίς ούτε ένα σημείωμα από το Yale Review: όλα μου τα όνειρα για να εκδώσω κάτι εκεί εξαφανίστηκαν: έτσι το γράψιμο συνεχίζω να το χρησιμοποιώ ως απόδειξη της ταυτότητας μου. Πίκρα για τα κατορθώματα των άλλων...

Τετάρτη, 4 Νοεμβρίου 1959

Πάλι παραλυμένη. Πώς σπαταλώ τις μέρες μου; Αισθάνομαι μπλοκαρισμένη και η ψυχρότητα με διαπερνά σαν την αναισθησία. Αναρωτιέμαι, θα ξεφορτωθώ το Τζώνυ Πάνικ ποτέ; Δέκα χρόνια από τα επιτυχημένα μου δεκαεφτά, και μια ψυχρή φωνή λέει: Τι έχεις κάνει, τι έχεις κάνει; Κοιτώντας ψυχρά, βλέπω ότι έχω σπουδάσει, έχω σκεφτεί, και δεν έχω κάνει τίποτα περισσότερο από το να διδάξω για περίπου έναν χρόνο: ο νους μου παραμένει σ' αγρανάπαυση. Δεν επιθυμώ διακαώς μια ζωή γεμάτη μελέτη, και ξανά μελέτη, χωρίς κανέναν μέντορα ή μαθητή εκτός του εαυτού μου. Έχω γράψει μια - δυο δυσάρεστες ψυχολογικές ιστορίες...

Δεν υπάρχει τερματικός σταθμός, μόνο αποσκευές/ Έξω απ' τις οποίες ο ίδιος ο εαυτός ξεδιπλώνεται σα ρούχο / Αστόλιστος και λαμπερός, με τσέπες επιθυμιών,/ Ιδέες και εισιτήρια, σύντομες τροχιές και καθρέφτες διπλωμένους.

Φαινόμενο, σύμβολο, ιδιοφυΐα, μύθος. Γυναίκα ποιήτρια με έργο οξύαιχμο, σπαραχτικό κι ονειρικό. Γυναίκα στοιχειωμένη από την ίδια της την δημιουργικότητα, κατοικημένη από την ερμητική της αποστολή, αυτή του να μολύνει με αίσθηση τον κόσμο.

Κι η «Βίβλος των Ονείρων» της μετά θάνατον εκδοθείσα, να ζωοποιεί τ' άψυχο σώμα που ανασταίνει το ίδιο τ' όνειρο. Τραγικό αλήθεια να μεταγράφει ο θάνατος τη ζωή, αποκρυπτογραφώντας τον αναχωρητικό δρόμο του ποιητή. Έναν δρόμο που με πλήρη συνειδητότητα, ο ποιητής καλείται να επιλέξει, προκειμένου να γνωρίσει τον ίδιο του τον εαυτό.

Η ποίηση είναι μεταμορφωτική και χαρακτηρίζει τη συνέχιση του πυθικού λόγου, αυτού του αμφίσημου και πολλές φορές πολύσημου λόγου που αναβλύζει απ' τα σωθικά του δημιουργού. Πόσο αινιγματικός φαντάζει στους αναγνώστες ο κόσμος του ποιητή; Πόσο μελάνι έχει ξοδευτεί για ν' αναλυθεί ο ποιητικός λόγος και κατ' επέκταση ο ίδιος ποιητής μέσα από το ποιητικό έργο που έχει καταθέσει;

Η Sylvia Plath ως ιδανική αυτόχειρ έπλευσε στο πέλαγο της απελευθέρωσης – τελείωσης, μιας ζωής που ιστορήθηκε με τολμηρές λέξεις και υπερρεαλιστικές εικόνες. Μοιάζει πως κατανόησε ήδη από την εποχή της νεότητας της, αυτό που γι' άλλους της τέχνης υπηρετούντες, γίνεται αντιληπτό την εποχή της βιολογικής τους αποχύμωσης. Κι αν οφείλω να καταδείξω πως ο πεζός μου λόγος δεν είναι ασαφής, τότε θα μιλήσω για την εποχή που το σώμα αρέσκεται να ξαπλώνει μόνο του στο στρώμα, για την εποχή που το κεφάλι παραχώνεται στο πούπουλο του μαξιλαριού, για να ξυπνήσει μετά από μερικές ώρες μεταμφιεσμένο. Κι η μάσκα χρειάζεται, δε λέω, ειδικά όταν πρόκειται να παίξεις κρυφτό στα σαλόνια του θανάτου. Γιατί αν είναι *πρώτα-πρώτα η ποίηση*, τότε συνοδοιπορεί με αυτό που ο Ελύτης ορίζει ως *πρώτη αλήθεια*, το θάνατο.

Το να πεθαίνει κανείς, είναι κάτι που η Sylvia Plath ήξερε να κάνει πολύ καλά. Το να πεθαίνει κανείς όμως σε ηλικία τριάντα ετών, αφήνοντας πίσω του δύο μικρά παιδιά και ένα τόσο σημαντικό ποιητικό έργο, είναι κάτι που ελάχιστοι τολμούν. Και σ' αυτό το σημείο ας μη κατηγορηθώ ως επαινετής των απανταχού αυτοχείρων, ως θιασώτης του θανάτου και της μαύρης θλίψης, ως ο οποιοσδήποτε τέλος πάντων λιγοστεμένος από τη γλύκα της ζωής. Γιατί η Sylvia γνώριζε πολύ καλά τη γλύκα τόσο της ζωής, όσο και του θανάτου.

Τον Οκτώβριο του 1962, η ποιήτρια έρχεται σε διάσταση με τον σύζυγο της Ted Hughes ενώ έχει ήδη δύο παιδιά, την Frieda Rebecca και τον Nicholas. Καταφεύγει στη σιωπή, γράφοντας διαρκώς, και τότε οι λέξεις που κατατίθενται στα χειρόγραφα της, αρχίζουν να περιγράφουν, αυτό που για πολλούς που έρχονται σε επαφή με την ποίηση της,

είναι μη μεταδόσιμο. Μέσα από ένα θαύμα καταφέρνει να συναρμόσει την εμπειρία της νεότητας της, γυρίζοντας σ' εκείνο το χρονικό σημείο που της αποκαλύφθηκε για πρώτη φορά η μυστική φωνή. -Έτσι κι αλλιώς κάθε ποιητής άκουσε ή επαναληπτικά ακούει μια μυστική φωνή.- Η παραγωγή ποιημάτων κατά τα έτη 1962 και τους δύο πρώτους μήνες του 1963, (αυτοκτόνησε στις 11 Φεβρουαρίου), είναι κατακλυσμιαία.

Σαρώνει τον υπαρκτό κόσμο, τον μεταποιεί, τον μετατρέπει, τον μεταγράφει, αλλά παρόλα αυτά ο κόσμος της Plath είναι ολωσδιόλου αληθινός. Η Sylvia είναι λέαινα, είναι η βασίλισσα μέλισσα, είναι η Λαΐδη Godiva που καλπάζει γυμνή στ' άλογο της, γυμνή κι άορατη για τους άλλους. Ταυτόχρονα μπορεί να γίνει το οποιοδήποτε αντικείμενο, όπως ευτελές ρούχο, βέλος, νεκρό αυγό, λευκή σοκολάτα Godiva, διατηρώντας όμως γέφυρες επικοινωνίας με την κοινωνική δομή και καταλαμβάνοντας τη θέση είτε του αρμοστή, είτε του εξυπηρετητή στον κόσμο των ανθρώπων. Είναι ο ίδιος ο Τζώνυ Πάνικ, είναι το πνεύμα, είναι η Αμερική που επαναστατεί στ' αδιέξοδα, είναι η Αγγλία που μοιάζει κάπως σαν νεκροτομείο, κάπως σαν γηροκομείο, όπως αναφέρει ο Ted Hughes στα «Γράμματα Γενεθλίων». Ο κόσμος της ποίησης της, ο κόσμος της πρόζας της, των πεζών κειμένων της, δεν είναι ένας κόσμος ψευδαισθήσεων, αλλά ένας κόσμος που δεν καταμαρτυρείται ούτε από τους πιο θαρραλέους. Γι' αυτό, όταν κανείς πλησιάζει το έργο της Plath, οφείλει να το διαβάσει δυνατά ακολουθώντας το ρυθμό της ίδιας του της αναπνοής. Να συγκεντρωθεί στον αέρα που εισέρχεται και εξέρχεται από τα ρουθούνια της μύτης του και ν' αδειάσει. Ν' αδειάσει παντελώς το είδωλο του κόσμου που κουβαλά. Μόνο τότε θ' ανακαλύψει, έναν κόσμο που εμπεριέχει και ο ίδιος και είναι ταυτόσημος με τον κόσμο της ποιήτριας.

Σε μια συνέντευξη της το 1962 στον Peter Orr, ρωτήθηκε αν σχεδιάζει τα ποιήματα της με τρόπο τέτοιο, ώστε όταν απαγγέλλονται να αποκαλύπτουν έναν σαφή και δραστικό χαρακτήρα. Η Sylvia Plath απάντησε: *«Αυτό είναι κάτι που δεν έκανα στα πρώτα μου ποιήματα. Για παράδειγμα, το πρώτο μου βιβλίο, Ο Κολοσσός, από το οποίο δεν μπορώ να διαβάσω κανένα ποίημα απαγγέλλοντας το. Δεν τα έγραφα για να τ' απαγγείλω. Στην πραγματικότητα είναι κάπως ιδιωτικά, με πλήττουν. Ενώ αυτά που διάβασα, είναι νέα ποιήματα, μερικά πολύ πρόσφατα και πρέπει να πω ότι σ' αυτά διαλέγομαι με τον εαυτό μου. Πιστεύω πως αυτή η εξέλιξη μου στο τρόπο γραφής, είναι κάτι καινούργιο για μένα, και οποιαδήποτε αντίληψη της αλήθειας, βγαίνει από το γεγονός ότι συνδιαλέγομαι με τον εαυτό*

μου, τα απαγγέλλω στον εαυτό μου». Ο Peter Orr συνεχίζοντας ρώτησε την Plath σχετικά με την συγγραφή των πεζών κειμένων της, των σύντομων ιστοριών της και εκείνη απάντησε: «Λοιπόν, ανέκαθεν ενδιαφερόμουν για τον πεζό λόγο. Σαν έφηβη, δημοσίευσα μικρές ιστορίες και πάντα ήθελα να γράψω ένα μυθιστόρημα. Τώρα που έφθασα σε μια ικανοποιητική ηλικία, και είχα εμπειρίες, αισθάνομαι ακόμα περισσότερο ενδιαφέρον για τον πεζό λόγο, για το μυθιστόρημα. Αισθάνομαι ότι σ' ένα μυθιστόρημα για παράδειγμα μπορείς να χωρέσεις όλα τα παρελκόμενα της καθημερινής ζωής, ενώ αυτό είναι δυσκολότερο στην ποίηση. Η ποίηση, αισθάνομαι, είναι μια τέχνη τυραννική, πρέπει να προχωρήσεις τόσο μακριά, τόσο γρήγορα, σ' έναν τόσο περιορισμένο χώρο, που πρέπει να απομακρύνεις οτιδήποτε μη ουσιαστικό. Κι αυτό μου λείπει! Είμαι γυναίκα, μ' αρέσει η οικογενειακή εστία, τα ευτελή πράγματα, και βρίσκω ότι στο μυθιστόρημα μπορώ να αδράξω περισσότερη ζωή, ίσως όχι τόσο έντονη ζωή, αλλά σίγουρα περισσότερη, κι έτσι έχω στρέψει το ενδιαφέρον μου ως αποτέλεσμα στο να γράψω μυθιστόρημα.»

Εντούτοις η Plath γράφει και για βιοποριστικούς σκοπούς. Ο πεζός λόγος της, της αποφέρει μερικές λίρες. Μικρές οικονομικές ανάσες σε μια ζωή που εκτιμάται, μετά τον χωρισμό της με τον Ted, από τα εισαγόμενα από την μητέρα της βοηθητικά τσεκ των 50 δολαρίων και τα χειροποίητα πλεχτά παιδικά ρουχαλάκια. Και ο λόγος της ακόμα κι αν εκτίθεται απ' άκρη σ' άκρη των χειρόγραφων σημειωματάρων της, εντούτοις έχει ρυθμό, και φόρμα, κι ανάσα, και μέτρο. Ο πεζός της λόγος δεν είναι επαρκώς πεζός, αλλά λόγος στικτός, ποιητικός. Ανοίγει την σκοτεινή κρύπτη τ' ασυνείδητου κι ορμά να εξορύξει πολύεδρα κοσμήματα που ανακλούν το φως, την έκφανση της ανθρώπινης ύπαρξης μέσα στα οποιαδήποτε πεπερασμένα της όρια.

Η Plath παρόλο που υμνήθηκε από το φεμινιστικό κίνημα της εποχής, ως γυναίκα χειραφετημένη, εντούτοις η γραφή της δεν είναι καθόλου θηλυκή, αλλά γραφή έντονα αρσενική και καλυμμένη κάτω από ένα πλέγμα απόκρυφων συμβόλων που δύσκολα απομονώνονται. Ποιήματα όπως ο *Κρεμασμένος*, το *Μυστικιστικό*, τα ποιήματα για τις Μέλισσες, πεζά κείμενα όπως ο *Τζώνυ Πάνικ* και η *Βίβλος των Ονείρων*, καταδεικνύουν έναν ιδιαίτερο μυστικισμό, ο οποίος όμως είναι δυσανάγνωστος, όχι από έλλειψη κατανόησης της ποιήτριας, αλλά πιστεύω από την ανάγκη της να περιπλέξει τα σύμβολα και

τις έννοιες για να αναδημιουργήσει τον προσωπικό της αποκρυφισμό. Η ίδια της η μοναξιά, είναι σημείο αποκάλυψης.

Η Plath αποκαλύπτει στο έργο της, πως έχασε τον ουσιαστικό της δρόμο, πως έχασε τον Κόσμο. Η προσωπική αντωνυμία «Εγώ» που τίθεται απέναντι στους «άλλους» και απαντά σε μια πληθώρα ποιημάτων, θέτει το διαχωριστικό όριο μεταξύ της ποιήτριας και του υπαρκτού κόσμου. Νιώθει τους άλλους ως εχθρούς, νιώθει ότι πολύ συχνά απειλείται και με αυτό τον τρόπο ίσως κατανοεί το νόμο των αντιθέτων. Έτσι αντιλαμβάνεται ότι ο κόσμος είναι δομημένος πάνω σ' αντιθετικά ζεύγη· καλός-κακός, όμορφος-άσχημος, ψηλός-κοντός, κι αν το επίθετο χαρακτηρίζει το ουσιαστικό, τότε η Plath βρίσκεται πέρα από αυτή την αντιληπτική ικανότητα.

Ο δικός της κόσμος είναι αυτός στον οποίο όλα εν δυνάμει μπορούν να συμβούν. Είναι ένας κόσμος που δε βασίζεται σε δίπολα, αλλά είναι πολυσχιδής και γι' αυτό το λόγο αναπάντεχος. Κανείς δεν μπορεί να προβλέψει την επόμενη εικόνα της κι αυτό γιατί η Plath, παρόλο που βασίζει την ποίηση της στην εικονοποιεία, εντούτοις δεν οδηγεί σ' αυτή την κατεύθυνση την πέννα της, αλλά οι εικόνες αναδύονται μέσα από μία βιωμένη υπαρξιακή εμπειρία. Η ποιήτρια ζει στην εικόνα. Είναι το εκάστοτε υποκείμενο που ενεργεί. Έτσι η Plath μπορεί να βαφτιστεί ως μία μετακειμενική ποιήτρια, μία μετακειμενική δημιουργός, αφού θέτει το προς ανάγνωση κείμενο της, ένα βήμα μετά. Οι αναγνώσεις του έργου της έχουν κάθε φορά διαφορετικό μήνυμα, σημασία, νόημα, εικόνα. Μπορεί λοιπόν κι αλλάζει πόλους, χτυπώντας τον αναγνώστη απευθείας στο σωματικο-ψυχο-νοητικό του άξονα. Ποτέ δεν τον απελευθερώνει, αλλά και για ποιο λόγο θα πρέπει να το προσπαθήσει αυτό; Είναι παγιδευμένη με τον ίδιο τρόπο που είναι και ο αναγνώστης της. Παγιδευμένη σαν πουλί σ' ένα κλουβί που φτεροκοπά αδιάκοπα πιτσιλώντας μ' αίμα τα μάτια αυτών που παρακολουθούν το φτεροκόπημα του.

Τον Φεβρουάριο του 1965, η Poetry Book Society, ονόμασε Ariel την «Ανοιξιάτικη Επιλογή» της για το έτος. Για το περιοδικό της εταιρείας ο Ted Hughes έγραψε ένα δίστηλο σχόλιο για το ποιητικό βιβλίο της Plath, «Ariel», το οποίο απλά τιτλοφορούνταν «Sylvia Plath». Μέσα σ' άλλα έγραφε:

«Πίσω από αυτά τα ποιήματα, βρίσκεται μια μανιώδης και ασυμβίβαστη φύση. Υπάρχει επίσης ένα παιδί απελπιστικά ξετρελαμένο με τον κόσμο. Και επίσης υπάρχει μια παράξενη μούσα,

γυμνή, λευκή και άγρια...η οποία υπερίπταται πάνω από ένα καιόμενο φωτεινό όραμα του Παραδείσου. Ενός Παράδεισου που την ίδια στιγμή φοβίζει παράξενα ένα αναλλοίωτο αποκαλυμμένο όραμα θανάτου... Άλλα το πραγματικά θαυμαστό πράγμα σχετικά με την Plath θα παραμείνει το γεγονός πως μέσα σε δύο χρόνια, ενώ ήταν σχεδόν πλήρως απασχολημένη με τα παιδιά και τις οικιακές δουλειές, υποβλήθηκε σε μία ποιητική ανάπτυξη, ξαφνική και ολοκληρωμένη. Η γέννηση του πρώτου της παιδιού φαίνεται ότι ενεργοποίησε τη διαδικασία. Εντελώς ξαφνικά μπορούσε να συνθέτει στο μάζιμουμ των ορίων της και με όλο της το είναι. Το δεύτερο παιδί ώθησε τα πράγματα, όσο μια γιγάντια δρασκειλιά. Όλες οι διαφορετικές φωνές του χαρίσματος της συνενώθηκαν... Το βιβλίο της *Ariel* δεν είναι εύκολη ποίηση για κριτική. Δεν είναι σχεδόν σαν καμία άλλη ποίηση. Είναι εκείνη. Όλα όσα έκανε ήταν σαν κι αυτό, και αυτό είναι ακριβώς σαν κι εκείνη- άλλα μόνιμο».

Το έργο της, μοιάζει να έρχεται από το μέλλον. Είναι σαν την Ευγενική Κυρία, που με γλυκύτητα σε καθίζει στο σαλόνι της να σου προσφέρει ένα αχνιστό φλιτζάνι τσάι. Κι αφού κι οι δυο έχετε πάρει τις θέσεις σας, σου αποκαλύπτεται πως το τραπεζάκι του σαλονιού σου αιωρείται, πως το φθαρμένο δάπεδο χάσκει ορθάνοιχτο, φανερώνοντας το θάνατο που σε παραμονεύει και τα νεκρά χέρια, τα κυανά παιδιά, τους σκεπασμένους καθρέφτες, τα χρώματα, τη γλυκύτητα, την ποίηση την ίδια εντέλει, η οποία κατά την Plath είναι πίδακας αίματος.

Δυστυχώς το να προσπαθείς ν' αναλύσεις την πραγματικότητα που η ίδια η Plath περιγράφει, είναι σα να στέκεις στην ακαδημαϊκή έδρα ζητώντας από τους φοιτητές σου να σου αναλύσουν τους στίχους από το ποίημα της *Ariel*:

Κάτι διαφορετικό

Αλλάζει την πορεία μου στον αέρα

Μηροί, μαλλιά·

Νιφάδες απ' τις φτέρνες μου.

Οφείλεις αυτό το είδος της ποίησης να το πραγματώσεις, κι αν είναι δυνατό να αιωρηθείς, να πετάξεις μέσα στο ίδιο σου το σπίτι, γύρω από το μεγάλο τραπέζι της τραπεζαρίας. Κι ύστερα να βγάλεις τα σκληρά σου υποδήματα, να ελευθερώσεις τα πόδια

σου, να βγάλεις το παντελόνι σου και να καθίσεις ανακούρκουδα στον υπναγωγό καναπέ σου. Να βάλεις τα χέρια σου να αιωρηθούν στους μηρούς, στα μαλλιά, να τρίψεις τις φτέρνες σου, που στην πραγματικότητα απολεπίζονται, στην ποίηση όμως της Sylvia Plath τα λέπια τους γίνονται νιφάδες. Και ευθύς, συμπτώματα ναυτίας σε καταλαμβάνουν για το ποίημα που ανέγνωσες χωρίς να στήσεις τις λέξεις μέσα στον δικό σου κόσμο, ο οποίος δεν είναι καθόλου διαφορετικός από αυτόν που καταγράφηκε ως προϊόν αισθητηριακής αντίληψης από την ποιήτρια.

Πρόλογοι, επίμετρα, κριτικές αναλύσεις μιλούν για μία αυτοκαταστροφική, μανιοκαταθλιπτική και ταλαντούχα προσωπικότητα. Δυστυχώς οι έρημοι συγγραφείς των παραπάνω αγνοούν την ίδια τη φύση της ποίησης, η οποία υπήρξε ανέκαθεν μεταφυσική και τρομακτική. Κι όταν είμαστε νέοι συνομολογούμε με τους ομηλικούς μας για το θαύμα της υπέρβασης που και θαυμάσιο και τρομακτικό είναι. Κι ύστερα έρχεται, το οφείλω, το πρέπει, το χρηστό, το δίκαιο, το φυσιολογικό και ξεχνούμε πως προσγειωνόμασταν με γδούπο στα κρεβάτια μας κοιμώμενοι, απορώντας αν αιωρούμαστε στ' αλήθεια ή αν έχουμε προικιστεί μ' αυτό το τάλαντο.

Η Sylvia Plath στην ποίηση της ίπταται, στραφταλίζει, είναι η δροσιά που αιωρείται, είναι το σώμα τριαντάφυλλο που κλείνει τα πέταλα του στους κήπους που πετρώνουν, είναι το μπλε, είναι το κόκκινο, είναι το πρόσωπο του μικρού της γιου που κοιτάζει τον κόσμο πίσω από ένα φουσκωμένο ροζ μπαλόνι, είναι ο γιος της που προσπαθεί να δαγκώσει αυτόν τον κόσμο, είναι η λίμνη που τα είδωλα καθρεφτίζονται θαυμάσια και κλασικά. Και ξέρετε, αυτή η λίμνη υπάρχει σ' όλα τα σπίτια, γιατί η Plath στο μικροαστικό της διαμέρισμα μουλιάζει τα χέρια της στο νεροχύτη πλένοντας τα πιάτα της ημέρας κι ασφυκτιώντας σηκώνει το κεφάλι της αντικρίζοντας μια οροφή χωρίς ένα αστέρι και τούτο μεταγράφεται σε στίχους.

*Λιμνούλα στην οποία τα είδωλα
Οφείλουν να' ναι θαυμάσια και κλασικά
Όχι αυτό τ' οδυνηρό
Μούλιασμα των χεριών, αυτό το σκοτάδι
Οροφή δίχως ένα αστέρι.*

Η ανακάλυψη της ποιητικής της και του συγγραφικού της έργου, από κριτικούς και μελετητές, δυστυχώς με καθιστά ίσως το μοναδικό αναγνώστη της, ο οποίος δεν βλέπει πουθενά σημεία που καταδεικνύουν την Plath ως μία διαταραγμένη προσωπικότητα ή ακόμα καλύτερα ως ψυχασθενή. Σίγουρα συνυπάρχουν στοιχεία τα οποία θα μπορούσαν να σκιαγραφήσουν το πορτραίτο της, ως αυτό ενός τρελού, αλλά κατά βάση η φύση της αληθινής ποίησης, της πραγματικής τέχνης, αναδύεται μέσα από καταστάσεις παραληρηματικής μανίας. Ο ισχυρισμός πως μια γυναίκα ποιήτρια, σύζυγος ενός γοητευτικού και διάσημου ποιητή και μητέρα δύο παιδιών, είναι εν δυνάμει μια βόμβα έτοιμη να εκραγεί δεν μπορεί να στηριχθεί, κάτω από το επιχείρημα, ότι η τέχνη και δη η ποίηση κατατρώγει τον ίδιο της το δημιουργό, αφού τον τοποθετεί σ' έναν επάλληλο κόσμο με αυτό της καθημερινότητας, όπου οι ήχοι έχουν μεγαλύτερη ένταση, τα χρώματα είναι ζωηρότερα, τα αισθήματα βιώνονται εντονότερα και γενικά υπάρχει ένα μέγεθος υπερβολής.

Ο Βύρων Λεοντάρης στο δοκίμιο του «Η ποίηση της προσωπικής ενοχής» γράφει: *«Ο ποιητής συμπεριφέρεται σαν τον εγκληματία που επιστρέφει στον τόπο του εγκλήματος. Αναζητά ξανά το ρίγος της παλιάς συγκίνησης και τον παλιό του τρόπο. Ξαναζεί το έγκλημα. Ψηλαφεί και σβήνει τα ίχνη αφήνοντας νέα. Αλλάζει τον διάκοσμο των εικόνων, σκηνοθετεί νέες εκδόσεις του δράματος. Δημιουργεί την ιδιότυπη, αυστηρά προσωπική, ιδιωτική συμβολιστική του. Ή τρέμει με την ελπίδα πώς «τίποτε δεν έγινε», πώς θα προλάβει να αποτρέψει την τετελεσμένη πια πράξη... Συμμετέχει προπαντός στο σ τ ό λ ι σ μ α τ ο υ ν ε κ ρ ο ύ – όλη η αισθητική της προσωπικής ποίησης δεν είναι παρά στόλισμα και μοιρολόι του αγαπημένου νεκρού – μιας ζωής που αγαπήσαμε και σκοτώσαμε... Ανακατεύεται με το πλήθος των περιέργων, γίνεται κι αυτός θεατής, φυλάγεται και συγχρόνως εκθέτει τον εαυτό του στον κίνδυνο της αναγνώρισης του...»* Και με αυτό τον τρόπο είναι έτοιμος να φορέσει την πιο απίθανη μάσκα, να μεταμφιεστεί, να μετακινηθεί στον ποιητικό ρυθμό και στη φόρμα, να δοκιμαστεί φτιάχνοντας τα ετερόνυμα του και γράφοντας επωδούς για τη ζωή που δεν ζει.

Ο Ted Hughes κατηγορήθηκε ότι δολοφόνησε την Sylvia, όπως και την επόμενη σύζυγο του, την Assia Welville που αυτοκτόνησε έξι χρόνια αργότερα. Κατηγορήθηκε γιατί εξαφάνισε τις σημειώσεις του τελευταίου ημερολογίου της ποιήτριας, όπου περιέγραφε αναλυτικά τα τρία τελευταία χρόνια της ζωής της. Πώς όμως κάποιος μπορεί να ισχυριστεί κάτι τέτοιο; Βασισμένος σε ποια στοιχεία μέσα από το ποιητικό της έργο μπορεί να

συμπεράνει κανείς την ψυχολογική επιρροή-βία, την ισοπέδωση, που ασκήθηκε από τον σύζυγο της; Στο ποίημα της *Ερωτική Επιστολή*, γράφει:

Δεν είναι εύκολο να περιγράψω την αλλαγή που έκανες.

Αν τώρα είμαι ζωντανή, τότε ήμουν νεκρή,

Ωστόσο, σαν πέτρα, ανενόχλητη

Σταθερά προσκολλημένη στη συνήθεια.

Η Sylvia Plath γνώριζε πολύ καλά ποιόν είχε διαλέξει να ερωτευτεί, ν' αγαπήσει και να παντρευτεί. Ποτέ δεν ανέχτηκε το μέτριο, το κοινό, το συμβατικό, πόσο μάλλον διαλέγοντας να ζήσει στο πλευρό ενός ποιητή, ο οποίος ήταν ο εμπνευστής, ο κριτικός και ο ιμπρεσάριος της. Ήξερε πως ο ποιητής δεν ανήκει ολοκληρωτικά σε κανέναν και τούτο το γνώριζε κι από τον ίδιο της τον εαυτό. Έτσι κι αλλιώς σ' αυτό το σημείο μπορεί να επιβεβαιωθεί η διαφορά που υπάρχει μεταξύ του ερωτικού και του ερωτεύσιμου. Ο ποιητής από τη στιγμή που αποφασίζει να εκτεθεί, αυτομάτως μετατρέπεται σε ερωτικό σώμα. Ανήκει σε όλους. Καθένας θέλει να συνευρεθεί μαζί του κι αυτός οφείλει να υπομείνει αυτό το επαναληπτικό ξεγύμνωμα, το σκύλεμα. Δεν μπορεί να κάνει αλλιώς. Για τούτο τον λόγο και υποστηρίζω, πως η Plath, δεν μπορεί μέσα από ένα τέτοιου μεγέθους ποιητικό έργο που κατέθεσε, να μην κατανόησε αυτό. Ούτε πάλι μπορώ να πιστέψω, πως η Plath αποδύονταν το ρόλο της ποιήτριας και αναλάμβανε το ρόλο της συζύγου. Κι αν τούτο γίνονταν είχε τόση διάρκεια, όση ώρα χρειάζονται να κατευναστεί η μανία της καίγοντας τα χειρόγραφα του συζύγου της και τα δικά της. Στο ποίημα της *Χειμώνα Ξαγρυπνώντας* γράφει:

Όλη τη νύχτα ονειρευόμουν την καταστροφή, ολοκληρωτική καταστροφή---

Μια αλυσίδα κομμένων λαρυγγιών, και συ κι εγώ

Αργά απομακρυνόμαστε με την γκρι Σεβρολέτ, πίνοντας το πράσινο

Δηλητήριο των ακίνητων λιβαδιών, μικρές ταφόπλακες,

Αθόρυβοι, σ' ελαστικούς τροχούς, πορεία προς την ακροθαλασσιά.

Στο ποίημα αυτό που γράφτηκε το 1960 η Plath καταγράφει στοιχεία για την εξέλιξη μιας σχέσης που αρχίζει να δοκιμάζεται. Αμηχανία, αφωνία, αλεξία, ...*μια αλυσίδα κομμένων λαρυγγιών, και συ κι εγώ...*, δυο ποιητές που αμίλητοι κυλούν μέσα στη γκρι Σεβρολέτ, όχι γιατί δεν έχουν τίποτα να πουν, αλλά γιατί έχουν ήδη μάθει να παρατηρούν τον κόσμο σιωπηλοί και αθόρυβοι. Η ποίηση διεκδικεί τον καθένα χωριστά και μαζί τη σχέση τους. Η ποίηση τους ένωσε, η ποίηση τους χώρισε, γιατί η ποίηση ως ερωμένη είναι απόλυτα διεκδικητική. Δεν αφήνει κανένα περιθώριο αφοσίωσης σε κάτι άλλο και βέβαια μεταμορφώνει όχι μόνο τον αναγνώστη, αλλά τον ποιητή και το περιβάλλον του.

Η Plath είναι ολόκληρη ένα σώμα. Αλλιώς αν η ποίηση της δεν ήταν σωματική, δεν θα ήταν μεγαλοφυής και όσο κι αν η ίδια η ποιήτρια έπλασε τον προσωπικό της μύθο με την αυτοχειρία της, το έργο της δεν θα επιβίωνε. Με αυτόν τον τρόπο ανακαλύπτουμε μια ποιήτρια, η οποία συνδυάζει αυτό που ελάχιστοι ποιητές καταφέρνουν μέσα στην παραγωγική τους διαδρομή, την ισόρροπη σύνδεση και ανάπτυξη της φύσης, της ιδιοφυΐας και του ενεργητικού τους εαυτού. Αυτό άλλωστε συμμερίζεται και ο Ted Hughes το 1966 στο δοκίμιο του *«Σημειώσεις σε χρονολογική σειρά των ποιημάτων της Sylvia Plath»*.

Η Plath δοκιμάζει τις λέξεις της, χτυπά η μια πάνω στην άλλη, συνθέτοντας μια ιδιόρρυθμη προσωπική ποίηση. Η ηθική της διαστέλλεται μέσα σε μια καθημερινή εικονοποιεία. Έτσι, αναλαμβάνει το πρόσωπο του γιου της, της κόρης της. Καθρεφτίζεται προσπαθώντας να αναγνωρίσει τον ίδιο της τον εαυτό και λαμποκοπά, αστράφτει, στραφταλίζει σχεδόν σε κάθε ποίημα που μας παρέδωσε τους δύο τελευταίους μήνες της ζωής της.

Την ίδια ώρα, η Plath, ως θείο ερπετό, περιελίσσεται στον άξονα του τρίπτυχου που ο Ελύτης ορίζει ως Τέχνη – Τύχη – Τόλμη. Γράφει ο Ελύτης: *«...ε ναι λοιπόν! Τέχνη, αφού, καλά ή κακά, θέλουμε να δώσουμε μια διέξοδο στην πυθική σπίθα, που δεν κοιτάει την ώρα να γίνει Λόγος και να μπει επικεφαλής μιας καινούργιας αποτίμησης του κόσμου` και Τύχη, αφού είναι αυτή που θα σμίξει τα χρώματα και τα σχήματα, τις ευωδιές και τους ήχους, την καρδιά μας και την καρδιά του Σύμπαντος σ' ένα σημείο, το λυρικό σημείο που ονειρευόμαστε` και Τόλμη, αφού κάθε βήμα σωστό μέσα στην κοινωνία αυτή γραφτό είναι ν' αφήνει πίσω του αίματα, καπνούς και δάκρυα...»*

Η Sylvia Plath τολμάει και με αυτόν τον τρόπο συμπυκνώνει την ποίηση της. Εκτίθεται σ' ένα αιχμηρό περιβάλλον γεμάτο αγκίστρια και θάνατο. Κι ο θάνατος που περιγράφει στήνει τα δόκανα του. Στο ποίημα της *Words (Λέξεις)*, προσομοιάζει αυτές, με τσεκούρια, εργαλεία της βίας και του βίαιου θανάτου και συνεχίζει γράφοντας στον τρίτο στίχο του ποιήματος: *Κι αντίλαλοι!/ Αντίλαλοι π' απλώνουν/ Φυγόκεντρα σαν άλογα...* πλέκοντας μ' αυτό τον τρόπο το θάνατο με τη ζωή. Τα τσεκούρια κτυπούν στους κορμούς, ενώ ο ήχος, ο αντίλαλος απλώνεται φυγόκεντρα, κληροδοτώντας αντίδραση στη δράση, μεταστοιχειώνοντας το θάνατο σε ζωή. Κι η ποιήτρια είναι ικανή ν' αντιληφθεί αυτό, γιατί έμαθε, ή καλύτερα καλλιέργησε τη δυνατότητα να κρατά τη σιωπή και ν' αφουγκράζεται εκ των έσω. Ο Steiner, στο περίφημο δοκίμιο του *Η σιωπή και ο ποιητής* γράφει: «Σε ποιο βαθμό του θορύβου, που τώρα μας κατακλύζει, οι λέξεις μεταμορφώνονται πράγματι σε λόγο – και που μας χρειάζεται η σιωπή αν είναι ν' ακούσουμε αυτήν την μεταμόρφωση; Το δεύτερο ζήτημα είναι ένα ζήτημα πολιτικής με τη θεμελιώδη της σημασία. Είναι καλύτερο για τον ποιητή να κόψει τη γλώσσα του παρά να δώσει αξία στο απάνθρωπο είτε με το ταλέντο του είτε από αμέλειά του.»

Στο ποίημα της *Edge (Άκρο)* φανερώνει πλέον ότι είναι αποφασισμένη να συναντήσει το θάνατο.

Η γυναίκα έχει τελειοποιηθεί.

Το νεκρό

Κορμί της ντυμένο με το χαμόγελο της εκπλήρωσης,

Η ψευδαίσθηση μιας Ελληνικής αναγκαιότητας

Ρέει στις ταινίες της τηβέννου της,

Τα εκτεθειμένα της

Πόδια φαίνεται να λένε:

Ως εδώ φτάσαμε, αρκεί.

Γραμμένο στις 5 Φεβρουαρίου του 1963, μόλις έξι ημέρες πριν το θάνατο της, αποκαλύπτει το σχέδιο της. «Ως εδώ φτάσαμε, αρκεί», γράφει η Plath και αναρωτιέται κανείς γιατί να συμβαίνει αυτό στη ζωή μιας τριαντάχρονης γυναίκας. Η Plath όμως, στάθηκε πέρα από τα όρια της ηλικίας, έμεινε έξω από τη συμβατικότητα, αποπροσωποποίησε την ύπαρξη της κι

έκλεισε τα μάτια στο κοινωνικό περιεχόμενο του κόσμου της, επειδή η ίδια η ποίηση, την εγκατέλειψε. Επιστρέφοντας στο ποίημα *Words*, γραμμένο την 1^η Φεβρουαρίου, η Plath γράφει:

*Χρόνια αργότερα
Τυχαία τις συναντώ στο δρόμο---*

*Λέξεις ξερές και φευγαλέες,
Το αδιάκοπο ποδοβολητό των αλόγων
Ενόσω
Από το βυθό της λίμνης, απλανή αστέρια
Κυβερνούν μια ζωή.*

Οι λέξεις της οι ίδιες, οι λέξεις της ποιήσεως της, την έχουν εγκαταλείψει. Είναι πια λέξεις ξερές και φευγαλέες, λέξεις δίχως νόημα. Η εξομολογητική της ποίηση έχει φθάσει στο τέλος της. Μοιάζει να λειτουργεί ως τον πνευματικό που εξομολογεί το ποίμνιο του και στο τέλος του δίδει άφεση των αμαρτιών του. Έτσι απελευθερώνεται, έχοντας αμαρτήσει επαναληπτικά, είτε αμφισβητώντας, είτε ερευνώντας αυτό που βρίσκεται πέρα από την θέα του φυσικού κόσμου και αποφασίζει να κρατήσει τη σιωπή, ως μοναδική εναλλακτική λύση. Ο Steiner, ίσως περιγράφει αυτή ακριβώς την επιλογή της Sylvia Plath, γράφοντας: «Όταν οι λέξεις στην πολιτεία είναι φορτωμένες βαρβαρότητα και ψέμα, τίποτα δεν μιλάει δυνατότερα από ένα άγραφο ποίημα». Η σιωπή για την ποιήτρια ισοδυναμεί με το μοναδικό πραγματικό φιλοσοφικό πρόβλημα, αυτό που ο Καμύ αναλύει στο *Μύθο του Σίσυφου*, την αυτοκτονία.

Στο τελευταίο γράμμα στην μητέρα της, που ταχυδρομήθηκε στις 4 Φεβρουαρίου του 1963. Η Sylvia γράφει:

Αγαπητή Μητέρα,

Σ' ευχαριστώ τόσο πολύ για τα γράμματα σου... Δεν έγραψα σε κανέναν μέχρι τώρα γιατί δεν αισθανόμουν πολύ καλά... Δεν έχω καμία απολύτως διάθεση να επιστρέψω στην Αμερική. Τουλάχιστον όχι τώρα. Έχω το όμορφο εξοχικό σπιτάκι μου,

αυτοκίνητο, και το Λονδίνο είναι η πόλη που πάντα ήθελα να ζήσω, με τους καλούς της γιατρούς, τους ευγενικούς γείτονες, τα πάρκα, τα θέατρα και το BBC. Δεν υπάρχει κάτι αντίστοιχο με το BBC στην Αμερική – εκεί δεν εκδίδουν την δουλειά μου, όπως γίνεται εδώ με τα ποιήματα και το μυθιστόρημα μου... Εκτιμώ πολύ την επιθυμία σου να δεις την Frieda, αλλά αν μπορείς να φανταστείς την συναισθηματική αναστάτωση που πέρασε χάνοντας τον πατέρα της και μετακομίζοντας, θα καταλάβεις ότι η ιδέα να την πάρεις με αεροπλάνο στην Αμερική δεν είναι πιθανή. Είμαι η μοναδική της ασφάλεια και το να την ξεριζώσεις είναι απερίσκεπτο και εγκληματικό... Δεν θα μπορούσα ν' αντέξω τη ζωή στην Αμερική – Εδώ έχω τους καλύτερους γιατρούς, φροντίδα απολύτως δωρεάν, και με τα παιδιά αυτό είναι πραγματική ευλογία. Επίσης ο Ted βλέπει τα παιδιά μια φορά την εβδομάδα και αυτό τον κάνει πιο υπεύθυνο σχετικά με την διατροφή... Απλά θα πρέπει να πολεμήσω μόνη μου εδώ πέρα... Θα αρχίσω να επισκέπτομαι μια γυναίκα γιατρό, δωρεάν, στο Εθνικό Σύστημα Υγείας, στην οποία με παρέπεμψε ο πολύ καλός οικογενειακός γιατρός μου, και η οποία θα με βοηθήσει ν' αντεπεξέλθω σ' αυτή τη δύσκολη στιγμή. Δώσε τους χαιρετισμούς μου σ' όλους.

Sivvy

Η 11η Φεβρουαρίου του 1963, ήταν απλά μια μέρα λίγο πιο σκοτεινή, λίγο πιο καταθλιπτική, λίγο πιο βαριά απ' τις συνηθισμένες. Η Sylvia Plath δεν μπόρεσε να την αντέξει. Αυτοκτόνησε. Όσον αφορά τον σύζυγο της, Ted Hughes, γι' αυτόν η Sivvy, ήταν δυνητικά ζωντανή μέχρι το τέλος της ζωής του:

Παρέμεινες
Ξένη για μένα σαν ένα μοντέλο στη βιτρίνα,
Αμερικανικό, περιοδεύον υπερπροϊόν αεροδρομίου,
Μέσα σ' όλες τις προσωπικές μας εβδομάδες ως εκείνη την στιγμή,
Της ακαριαίας λάμψης, που ανταποκρίθηκες στο κάτι μου,
Μιμήθηκες την γκριμάτσα του σκίουρου. Σκέφτηκα
Πως ένα οκτάχρονο παιδί έγινε ξαφνικά σκίουρος.
Σουφρωμένο στόμα, ρουφηγμένα μάγουλα. Και ξαφνικά,
Μέσα σε μια στιγμή –καθώς γελούσα
Κράτησα το στιγμιότυπο ισοβίως,
Και φώναξα: « Αυτός είναι ο πρώτος πραγματικός μου σκίουρος!» -
Ένα φάντασμα, θολό, ένα πνεύμα του δάσους, μ' όρκισε

Να φροντίσω τ' ορφανό του.